

ساربخانی، عادل	سرشناسه:
فقه و جزای عمومی (۱) / عادل ساربخانی	عنوان و نام پدیدآور:
ویراست ۲	وضعیت ویراست:
قم، مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ، ۱۴۰۰	مشخصات نشر:
پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی ﷺ	مرجع تولید:
دوره: ۷-۸۲۴-۶۰۰-۹۷۸ / ج: ۱-۴-۸۲۵-۴۲۹-۶۰۰-۹۷۸ / ج: ۲-۱-۸۲۶-۴۲۹-۶۰۰-۹۷۸	شابک:
فیبا	وضعیت فهرست‌نویسی:
چاپ دوم	یادداشت:
کتابنامه: ص ۴۲۳ - ۴۳۲	یادداشت:
حقوق جزا -- ایران -- راهنمای آموزشی (عالی)	موضوع:
(Crime law -- Iran -- study and teaching (Higher	موضوع:
حقوق جزا (فقه) -- راهنمای آموزشی (عالی)	موضوع:
(Criminal law (Islamic law) -- Study and teaching (Higher	موضوع:
جامعه المصطفی ﷺ العالمية . مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ	شناسه افزوده:
Almustafa International University/Almustafa International Translation and Publication center	شناسه افزوده:
KMH۳۰۰۸	رده‌بندی کنگره:
۳۴۵/۵۵۰۷	رده‌بندی دیویی:
۸۴۰۸۶۶۵	شماره کتابشناسی ملی:
فیبا	اطلاعات رکورد کتابشناسی:

BA۰۴۰۶.j۱

حق چاپ برای ناشر محفوظ است

فقه و جزای عمومی (۱) - (ویراست جدید)

مؤلف: عادل ساربخانی

ناشر: مرکز بین‌المللی ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

● چاپ: چاپخانه دیجیتال المصطفی ﷺ

مراکز پخش

◀ ایران، قم، خیابان معلم غربی (حجتیه)، نیش کوچه ۱۸:

تلفن: +۹۸ ۲۵ ۳۷۸۳۶۱۳۴ تلفکس: (داخلی ۱۰۵) / ۰۲۵ ۳۷۸۳۹۳۰۵

◀ ایران، قم، بلوار محمدامین، سه راه سالاریه. تلفن: ۰۲۵. ۳۲۱۳۳۱۰۶

✉ miup@pub.miu.ac.ir 🌐 http://buy-pub.miu.ac.ir 📧 pub_almustafa

باسپاس از دست اندرکارانی که ما را در تولید این اثریاری رساندند.

- مدیر انتشارات: مصطفی نویخت
- مدیر تولید: جعفر قاسمی ابهری
- ناظر فنی: سید محمدرضا جعفری
- ناظر گرافیک: مسعود مهدوی

همه حقوق برای ناشر محفوظ است

با توجه به هزینه‌ها و مشکلات عدیده، هر شخص حقیقی یا حقوقی که اقدام به چاپ، بازنویسی، کپی، تکثیر یا هرگونه برداشت جهت تهیه کتاب و تبدیل آن به جزوه، cd، فایل الکترونیکی pdf، اسکن، عکسبرداری و یا انتشار در فضای مجازی نماید، شرعاً مجاز نمی‌باشد و پیگرد قانونی خواهد داشت.

فقه و جزای عمومی (۱)

عادل ساریخانی

مرکز بین‌المللی
ترجمه و نشر المصطفی ﷺ

با پیروزی انقلاب شکوهمند اسلامی و در عصر جهانی شدن ارتباطات، پرسش‌ها و چالش‌های نوینی در حوزه علوم انسانی فراروی اندیشمندان مسلمان قرار گرفت که برخاسته از مسئولیت دشوار حکومت در این عصر است؛ دورانی که پای‌بندی به دین و سنت در مدیریت همه‌جانبه کشورها بسیار چالش‌برانگیز می‌نماید. از این‌رو مطالعات و پژوهش‌های به‌روز، جامع، منسجم و کاربردی در حوزه دین، بر اساس معیارهای معتبر جهانی و اندیشه‌های ناب و ژرف، بایسته و ضروری است و جلوگیری از انحرافات فکری و تربیتی پژوهندگان حوزه دین، مهم و مورد عنایت بنیان‌گذاران این شجره طیّبه، به‌ویژه معمار بزرگ انقلاب اسلامی، امام خمینی علیه السلام و مقام معظم رهبری علیه السلام می‌باشد.

جهانی‌شدن و گسترش سلطه فرهنگی غرب در سایه رسانه‌های فرهنگی و ارتباطی اقتضا دارد که دانش‌پژوهان و علاقه‌مندان به این مباحث، با اندیشه‌های بلند و ارزش‌های متعالی آشنا شوند و این مهم با ایجاد رشته‌های تخصصی، تولید متون جدید و غنی، گسترش دامنه آموزش و تربیت سازمان‌یافته دانشجویان به سرانجام خواهد رسید. این فرایند گاه در پرداختن به مباحث بنیادین و تدوین متون تخصصی تعریف می‌شود و گاه در نگارش بحث‌های علمی، اما نه چندان پیچیده و تخصصی به ظهور می‌رسد.

بالندگی مراکز آموزشی در گرو نظام آموزشی منسجم، قانونمند و پویاست. بازنگری در متن‌ها و شیوه‌های آموزشی و پژوهشی و به‌روز کردن آنها نیز این انسجام و پویایی و در نتیجه نشاط علمی مراکز آموزشی و پژوهشی را در پی دارد.

«جامعة المصطفیٰ علیه السلام العالمية» به عنوان بخشی از این مجموعه که رسالت بزرگ تعلیم و تربیت طلاب غیر ایرانی را بر عهده دارد، تألیف متون درسی مناسب را سرلوحه تلاش خود قرار داده و تدوین و نشر متون درسی در موضوعات گوناگون علوم دینی، حاصل این فرایند است.

مرکز بین‌المللی

ترجمه و نشر المصطفیٰ علیه السلام

پیش‌گفتار

حوزه‌های علمیه در طول تاریخ، همواره تعلیم و تربیت را جزو رسالت‌های اصلی خود قرار داده و بدین وسیله، معارف فاخر اسلام و علوم اهل بیت علیهم‌السلام را نسل به نسل تا به امروز رسانیده و در این راستا بیشترین اهتمام را به کتاب‌های آموزشی داشته‌اند.

جامعه‌المصطفی علیه‌السلام العالمیه یک نهادی حوزوی و بین‌المللی است که تعلیم و تربیت فراگیران غیرایرانی را در حوزه علوم اسلامی و انسانی بر عهده دارد و مشتاقان بسیاری از ملیت‌های گوناگون در سطوح مختلف آموزشی و رشته‌های متنوع علوم اسلامی و انسانی در این نهاد تحصیل می‌کنند. دانش و بینش اسلامی طلاب غیرایرانی - با توجه به تنوع منطقه‌ای و کشوری - تفاوت‌هایی دارد. همین امر سبب شده است تا این نهاد متون نوین و متناسب با تنوع ملیتی تدوین کند.

این نهاد مبارک، تدوین متون درسی متناسب با نظام آموزشی را از مأموریت‌های ویژه اداره کل تدوین متون درسی پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی علیه‌السلام قرار داده و این اداره با اتکا به تجربه همان خود و دستیابی به شکوفایی جدید در تولید علم، امیدوار است با عنایات الهی و توجهات حضرت ولی عصر عجل‌الله‌تعالی‌عنه از عهده این مأموریت برآمده، در گسترش فرهنگ و معارف اسلام ناب محمدی سهیم باشد. این اداره با قدردانی از فعالیت‌های گذشتگان می‌کوشد تا در اجرای مأموریت یاد شده با همکاری گروه‌های علمی جامعه‌المصطفی علیه‌السلام و رعایت معیارهای پیشرفته تدوین متون درسی، نیازهای آموزشی این نهاد مبارک را تأمین کند.

اثر علمی پیش‌رو به همت مؤلف محترم جناب آقای عادل ساریخانی استاد دانشکده حقوق دانشگاه قم برای دوره کارشناسی ارشد رشته فقه و جزای اسلامی به عنوان متن درسی تهیه و تدوین شده است که در چارچوب اهداف آموزشی جامعه المصطفی عَلَيْهِ السَّلَام، مبتنی بر نیازهای بین‌المللی سامان یافته و در اختیار دانش‌پژوهان محترم قرار گرفته است.

ضمن ارج نهادن به تلاش‌های خالصانه مؤلف محترم، از همکاری بخش‌های مختلف جامعه المصطفی عَلَيْهِ السَّلَام که امکان چاپ و نشر این اثر را فراهم کرده‌اند، تشکر و قدردانی می‌شود.

پژوهشگاه بین‌المللی المصطفی عَلَيْهِ السَّلَام

فهرست

مقدمه ۱۷

بخش اول

تعریف، اصول کلی، موضوع و فایده، منابع، تاریخ تحولات و ملاک جرم‌انگاری در حقوق جزای اسلام
درس اول

فصل اول: مفاهیم و تعاریف ۲۳

مبحث اول: جرم ۲۴

گفتار اول: مفهوم لغوی جرم ۲۴

گفتار دوم: تعریف جرم ۲۵

گفتار سوم: مقایسه جرم از منظر فقه و حقوق موضوعه ۳۱

الف) به لحاظ موضوع ۳۱

ب) به لحاظ منبع ۳۲

مبحث دوم: «مفهوم حق» ۳۲

گفتار اول: مفهوم لغوی حق ۳۲

گفتار دوم: مفهوم اصطلاحی حق ۳۳

مبحث سوم: مفهوم جزای عمومی ۳۷

گفتار اول: مفهوم جزا ۳۷

گفتار دوم: مفهوم عمومی ۳۸

الف) حقوق جزای اختصاصی اسلام ۳۹

ب) حقوق جزای عمومی اسلام ۳۹

گفتار سوم: تعریف حقوق جزای عمومی اسلام ۴۰

درس دوم

- ۴۳ _____ اصول کلی حقوق جزا و مختصات آن
- ۴۴ _____ فصل دوم: اصول کلی حقوق جزا و مختصات آن
- ۴۴ _____ مبحث اول: تعریف حقوق جزا
- ۴۶ _____ مبحث دوم: جایگاه حقوق جزا در میان رشته‌های حقوق
- ۴۸ _____ مبحث سوم: اهمیت و خصوصیات حقوق جزا
- ۴۸ _____ گفتار اول: اهمیت حقوق جزا
- ۵۱ _____ گفتار دوم: مختصات حقوق جزا

درس سوم

- ۵۵ _____ فصل سوم: موضوع و فایده حقوق جزای عمومی اسلام
- ۵۶ _____ مبحث اول: موضوع حقوق جزای عمومی اسلام
- ۵۶ _____ مبحث دوم: فایده و هدف حقوق جزای عمومی اسلام
- ۵۸ _____ گفتار اول: تأمین سعادت دنیا و آخرت انسان
- ۶۲ _____ گفتار دوم: فایده اجتماعی کیفر
- ۶۳ _____ الف) تأمین عدالت اجتماعی
- ۶۴ _____ ب) اصلاح مجرمین
- ۶۵ _____ ج) مبارزه با جرم
- ۶۵ _____ د) ارعاب مجرمین
- ۶۶ _____ ه) پاسداری از ارزش‌های اسلامی
- ۶۶ _____ و) رضایت بزه‌دیده
- ۶۶ _____ فصل چهارم: قانون و منابع آن در حقوق جزای عمومی اسلام
- ۶۶ _____ مبحث اول: منبع در حقوق جزای عمومی اسلام
- ۷۱ _____ مبحث دوم: منابع اصلی حقوق جزای عمومی اسلام
- ۷۱ _____ گفتار اول: قرآن
- ۷۴ _____ گفتار دوم: سنت

درس چهارم

- ۷۹ _____ منابع حقوق جزای عمومی اسلام
- ۸۰ _____ گفتار سوم: اجماع
- ۸۵ _____ الف) اجماع با وجود نص
- ۸۶ _____ ب) اجماع بر قاعده یا اصل عملی
- ۸۷ _____ ج) اجماع در مقابل نص
- ۸۹ _____ د) استناد به اجماع به عنوان تنها مدرک حکم شرعی
- ۹۰ _____ ه) اجماع در مقابل یک نظریه (مشهور یا غیر مشهور)
- ۹۱ _____ و) استناد به اجماع برای تفسیر نص یا اصطلاح
- ۹۳ _____ ز) اجماع در مقابل اجماع
- ۹۵ _____ گفتار چهارم: عقل
- ۹۸ _____ مبحث سوم: دیگر منابع حقوق جزای عمومی اسلام (فرعی)
- ۹۹ _____ گفتار اول: قیاس
- ۱۰۱ _____ گفتار دوم: استحسان
- ۱۰۳ _____ گفتار سوم: مصالح مرسله
- ۱۰۶ _____ گفتار چهارم: رویه قضایی

درس پنجم

- ۱۰۹ _____ فصل پنجم: تاریخ تحولات حقوق جزای عمومی اسلام ملاک جرم‌انگاری
- ۱۱۰ _____ مبحث اول: وضعیت شبه جزیره عربستان قبل از ظهور اسلام
- ۱۱۵ _____ مبحث دوم: ظهور اسلام و تأثیر آن بر حقوق جزای عمومی
- ۱۱۵ _____ گفتار اول: خصوصیات مکتب جزایی اسلام
- ۱۲۰ _____ گفتار دوم: تحولات مهم در حقوق جزا پس از ظهور اسلام
- ۱۲۴ _____ مبحث سوم: ملاک جرم‌انگاری در حقوق جزای عمومی اسلام

بخش دوم

انواع جرایم و ارکان جرم در فقه جزای اسلام

درس ششم

- ۱۳۱ فصل اول: انواع جرایم در فقه جزای عمومی _____
- ۱۳۳ مبحث اول: جرایم مستوجب قصاص _____
- ۱۳۵ مبحث دوم: جرایم مستوجب حد _____
- ۱۳۶ مبحث سوم: جرایم مستوجب دیه _____
- ۱۳۶ گفتار اول: دیه در جنایات خطایی محض _____
- ۱۳۷ گفتار دوم: دیه در جنایات شبه عمد _____
- ۱۳۸ گفتار سوم: دیه در جنایات عمدی _____
- ۱۳۸ گفتار چهارم: دیه در قرآن _____
- ۱۳۹ مبحث چهارم: مجازات‌های مستوجب تعزیر _____
- ۱۴۰ مبحث پنجم: جرایم مستوجب مجازات‌های بازدارنده یا حکومتی _____
- ۱۴۱ فصل دوم: ارکان عمومی جرم در حقوق جزای عمومی اسلام _____
- ۱۴۱ مبحث اول: رکن قانونی جرم _____
- ۱۴۳ گفتار اول: کلمات فقهادرباره رکن قانونی جرم _____
- ۱۴۶ گفتار دوم: ادله رکن قانونی جرم در اسلام _____

درس هفتم

- ۱۵۹ نتایج اصل قانون‌مندی جرائم در فقه جزای عمومی _____
- ۱۶۰ مبحث دوم: نتایج عنصر قانونی _____
- ۱۶۰ گفتار اول: عطف به ماسبق نشدن قوانین کیفری _____
- ۱۶۱ الف) ادله قاعده فوق _____
- ۱۶۸ ب) تفسیر قوانین کیفری در اسلام _____
- ۱۷۱ ج) موارد تفسیر مضیق _____

د) لزوم تفسیر مضیق حقوق کیفری اسلام _____ ۱۷۶

ه) استثنا اصل تفسیر مضیق _____ ۱۷۷

و) مجرای تفسیر مضیق _____ ۱۷۹

درس هشتم

مراحل ارتکاب جرم در فقه جزای عمومی _____ ۱۸۱

مبحث سوم: رکن مادی جرم از دیدگاه فقه جزایی اسلام _____ ۱۸۲

گفتار اول: شکل‌های گوناگون تحقق رکن مادی در فقه جزایی اسلام _____ ۱۸۲

گفتار دوم: مراحل تحقق رکن مادی جرم _____ ۱۸۶

درس نهم

رابطه سببیت در فقه جزای عمومی _____ ۲۰۷

گفتار سوم: رابطه سببیت _____ ۲۰۸

الف) روش‌های دخالت انسان در وقوع جرم _____ ۲۱۱

۱. ارتکاب جرم به صورت مباشرت _____ ۲۱۱

۲. ارتکاب جرم به صورت تسبیب _____ ۲۱۲

۳. تأثیر در ارتکاب جرم به صورت شرط _____ ۲۱۷

۴. اجتماع سبب و مباشر در ارتکاب جرم _____ ۲۱۸

۵. مباشر اقوا از سبب _____ ۲۱۹

۶. سبب اقوا از مباشر _____ ۲۲۱

۷. تساوی سبب و مباشر _____ ۲۲۶

۸. اجتماع اسباب _____ ۲۲۷

ب) نظریه‌های فقهی _____ ۲۳۲

۱. مسئولیت سبب مقدم در تأثیر _____ ۲۳۲

۲. اشتراک در مسئولیت _____ ۲۳۴

۳. مسئولیت سبب مؤخر در وجود _____ ۲۳۶

۴. مسئولیت سبب قوی‌تر _____ ۲۳۷

درس دهم

- ۲۴۱ رکن روانی جرم از منظر فقه جزای عمومی _____
- ۲۴۲ مبحث چهارم: رکن روانی جرم از دیدگاه اسلام _____
- ۲۴۲ گفتار اول: علم به حرمت _____
- ۲۴۵ گفتار دوم: ادله لزوم علم به حرمت _____
- ۲۴۵ الف) روایات _____
- ۲۴۸ ب) اجماع _____
- ۲۴۹ گفتار سوم: فرض آگاهی عموم به حرمت یا عدم استماع جهل به حرمت _____
- ۲۵۰ گفتار چهارم: جهل و اشتباه و آثار آن در عمد و اراده مجرمانه _____
- ۲۷۳ گفتار پنجم: اراده و عمد در اسلام _____

درس یازدهم

- ۲۷۷ فصل سوم: علل توجیه کننده جرم در فقه جزای عمومی _____
- ۲۷۹ مبحث اول: شرایط دفاع مشروع _____
- ۲۷۹ گفتار اول: شرایط اقدام تجاوزکارانه _____
- ۲۷۹ الف) غیر مشروع بودن خطر _____
- ۲۸۰ ب) حال بودن خطر _____
- ۲۸۱ ج) حقیقی بودن خطر _____
- ۲۸۲ گفتار دوم: شرایط عمل دفاعی _____
- ۲۸۲ الف) ضرورت عمل دفاعی _____
- ۲۸۴ ب) تناسب عمل دفاعی برای دفع خطر _____
- ۲۸۶ گفتار سوم: اثبات دفاع مشروع _____
- ۲۸۸ گفتار چهارم: احکام دفاع از نفس، ناموس و مال خود _____
- ۲۸۸ الف) دفاع از نفس _____
- ۲۸۹ ب) دفاع از عرض و ناموس _____
- ۲۹۱ ج) دفاع از مال _____

- گفتار پنجم: حکم دفاع از نفس، ناموس و مال دیگری _____ ۲۹۲
- الف) دفاع از نفس غیر _____ ۲۹۲
- ب) دفاع از ناموس غیر _____ ۲۹۳
- ج) دفاع از مال غیر _____ ۲۹۳

درس دوازدهم

- اضطرار و ضرورت از منظر فقه جزای عمومی _____ ۲۹۵
- مبحث دوم: اضطرار _____ ۲۹۶
- گفتار اول: شرایط تحقق حالت اضطرار _____ ۲۹۹
- الف) شرایط واقعه اضطراری _____ ۲۹۹
- ب) شرایط اقدام مضطر _____ ۳۰۱
- گفتار دوم: ادله اضطرار _____ ۳۰۳
- الف) آیات _____ ۳۰۳
- ب) روایات _____ ۳۰۴
- ج) عقل _____ ۳۰۵
- گفتار سوم: احکام اضطرار _____ ۳۰۶
- الف) مسئولیت مضطر _____ ۳۰۶
- ب) اضطرار به خوردنی و نوشیدنی حرام _____ ۳۰۷
- ج) اضطرار به قتل یا قطع عضو _____ ۳۱۰
- گفتار چهارم: اضطرار عزیزت یا رخصت _____ ۳۱۰

درس سیزدهم

- مسئولیت کیفری پزشک از منظر فقه جزای عمومی _____ ۳۱۳
- مبحث سوم: عملیات پزشکی _____ ۳۱۴
- گفتار اول: شرایط عدم مسئولیت پزشک _____ ۳۱۵
- الف) اجازه شرع _____ ۳۱۵
- ب) قصد درمان _____ ۳۱۶

- ۳۱۶ _____ (ج) اذن بیماریا ولی
- ۳۱۶ _____ (د) رعایت موازین علم پزشکی
- ۳۱۷ _____ (ه) اخذ برائت
- ۳۱۷ _____ گفتار دوم: اقوال فقها در احکام پزشکی
- ۳۱۸ _____ (الف) نظر مشهور
- ۳۲۳ _____ (ب) قول غیر مشهور
- ۳۲۶ _____ (ج) جمع اقوال فقها
- ۳۲۸ _____ گفتار سوم: بررسی مسئله برائت

درس چهاردهم

- ۳۳۱ _____ حکم قانون و امر آمر قانونی در منظر فقه جزای عمومی
- ۳۳۲ _____ مبحث چهارم: حکم شرع و امر آمر قانونی
- ۳۳۲ _____ گفتار اول: حکم شرع و قانون و مصادیق آن
- ۳۳۴ _____ گفتار دوم: امر آمر قانونی
- ۳۳۴ _____ (الف) امر آمر قانونی
- ۳۳۷ _____ (ب) امر غیرقانونی و آمر غیر قانونی
- ۳۳۸ _____ مبحث پنجم: قانون اهم
- ۳۳۸ _____ گفتار اول: ضابطه قانون اهم
- ۳۴۰ _____ گفتار دوم: شرایط اجرای قانون اهم
- ۳۴۱ _____ گفتار سوم: مصادیق قانون اهم
- ۳۴۳ _____ مبحث ششم: تأدیب و تربیت کودکان
- ۳۴۳ _____ گفتار اول: شرایط اقدامات والدین
- ۳۴۴ _____ گفتار دوم: تأدیب و تنبیه کودک در روایات
- ۳۴۶ _____ گفتار سوم: تأدیب و تنبیه کودک از نظر فقها
- ۳۴۸ _____ گفتار چهارم: مقدار ضرب تأدیبی
- ۳۵۰ _____ گفتار پنجم: حکم تلف یا نقصان در تأدیب

درس پانزدهم

- رضایت مجنی علیه از منظر فقه جزای عمومی _____ ۳۵۵
- مبحث هفتم: رضایت مجنی علیه _____ ۳۵۶
- گفتار اول: اصل عدم تأثیر رضایت مجنی علیه در ماهیت جرم _____ ۳۵۶
۱. سقوط حق قصاص و دیه _____ ۳۵۹
۲. عدم سقوط حق قصاص یا دیه _____ ۳۶۳
- گفتار دوم: شرایط رضایت مجنی علیه _____ ۳۶۵
- گفتار سوم: تأثیر استثنایی رضایت مجنی علیه در ماهیت جرم _____ ۳۶۵
- مبحث هشتم: عملیات ورزشی _____ ۳۶۶
- گفتار اول: شرایط و احکام عملیات ورزشی _____ ۳۶۶
- گفتار دوم: ورزش از نظر فقها _____ ۳۶۸
- گفتار سوم: ورزش در روایات _____ ۳۷۰
- گفتار چهارم: بررسی ضمان عامل جرم در عملیات ورزشی _____ ۳۷۱
- گفتار پنجم: مسئولیت ورزشکاران _____ ۳۷۷

درس شانزدهم

- فصل چهارم: صلاحیت سرزمینی، واقعی، شخصی، جهانی و استرداد از منظر فقه جزای عمومی - ۳۷۹
- قلمروی قانون جزا در مکان در فقه جزایی _____ ۳۸۰
- مبحث اول: اصل صلاحیت سرزمینی _____ ۳۸۰
- گفتار اول: مسلمانان _____ ۳۸۱
- گفتار دوم: کفار _____ ۳۸۴
- مبحث دوم: صلاحیت شخصی _____ ۳۹۸
- گفتار اول: مجرم ذمی _____ ۴۰۰
- گفتار دوم: مجرم مسلمان _____ ۴۰۱
- گفتار سوم: دلایل صلاحیت شخصی _____ ۴۰۷
- گفتار چهارم: عدم منافات صلاحیت شخصی با صلاحیت سرزمینی _____ ۴۰۸

- ۴۰۹ _____ گفتار پنجم: شرایط اجرای اصل صلاحیت شخصی
- ۴۱۰ _____ مبحث سوم: صلاحیت واقعی
- ۴۱۲ _____ گفتار اول: ادله صلاحیت واقعی
- ۴۱۴ _____ گفتار دوم: ویژگی‌های صلاحیت واقعی
- ۴۱۷ _____ مبحث چهارم: صلاحیت جهانی در حقوق اسلام
- ۴۱۹ _____ مبحث پنجم: استرداد مجرمین
- ۴۲۳ _____ کتابنامه